

Regionala riktlinjer för samverkan inom krisberedskap och civilt försvar

Gemensamt ramverk i Jämtlands län i det planerande och hanterande arbetet före, under och efter samhällsstörningar i hela hotskalan

Innehåll

FÖRORD	4
1. INLEDNING	5
1.1 Syfte och mål	6
1.2 Målgrupp	6
1.3 Ansvar för samverkan	7
1.4 Dokumentstruktur	8
1.5 Revidering	8
2. ÖVERGRIPANDE STRUKTUR FÖR SAMVERKAN I JÄMTLANDS LÄN	9
2.1 Den förebyggande och förberedande samverkan	10
2.2 Hantering av samhällsstörningar i hela hotskalan	10
3. FÖREBYGGANDE OCH FÖRBEREDANDE SAMVERKAN	11
3.1 Samverkansstruktur avseende riskhantering och kontinuitetsplanering	12
3.2 Regionala rådet – regionalt inriktande	12
3.3 Styrgrupp – regionalt samordnande	13
3.4 Koordineringsfunktion – regionalt verkställande	14
3.5 Arbetsgrupper – verkställande	14
3.6 Nätverk – verkställande	14
3.7 Planering och uppföljning	15
4. HANTERING AV SAMHÄLLSSTÖRNINGAR I HELA HOTSKALAN	15
4.1 Samverkan före under och efter	15
4.2 Principer för samverkan	16
4.3 Samverkansstruktur	17
4.4 Inriktnings- och samordningskontakt, ISK	18
4.5 Inriktnings- och samordningsfunktion, ISF	18
4.6 Inriktnings- och samordningsstöd, ISF stöd	18
4.7 Samverkansformer	19
5 KOMMUNIKATION	20
6. UPPFÖLJNING OCH LÄRANDE	20
7. FÖRSTÄRKNINGSRESURSER OCH INTERNATIONELLT STÖD	21

ORDLISTA	23
KÄLLFÖRTECKNING	24

Förord

När det inträffar störningar i samhället som hotar människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet eller våra grundläggande värden agerar vi tillsammans för att använda samhällets samlade resurser på bästa möjliga sätt. Detta är inte något som händer av sig självt och inget vi kan börja med när något redan har inträffat. Samverkan vid samhällsstörningar i hela hotskalan är något som måste förberedas, planeras och övas i det vardagliga arbetet.

Samverkan mellan de aktörer som ska hantera olika typer av störningar i samhället är en förutsättning för ett framgångsrikt agerande. Detta för att våra insatser ska bli så effektiva som möjligt när det väl inträffar något, men det handlar också om att arbeta resurseffektivt och synkroniserat i vardagen för att öka vår gemensamma förmåga.

De senaste åren har länet präglats av större samhällsstörningar såsom skogsbränderna 2018, som även ledde till ett omfattande efterarbete, och den pågående Corona-pandemin. Detta är två exempel som har inneburit utmaningar för länet och det vi med säkerhet vet är att ingen organisation skulle klarat av att hantera dessa störningar enskilt utan en god samverkan med övriga samhällsviktiga aktörer i länet.

I början av 2020 påbörjades arbetet med att ta fram nya regionala riktlinjer för samverkan inom krisberedskap och civilt försvar för länet. Dessa riktlinjer är ett gemensamt ramverk som är skrivet för aktörerna i Jämtlands län i det planerade och hanterande arbetet före, under och efter samhällsstörningar i hela hotskalan. En arbetsgrupp tillsattes i början av arbetet bestående av representanter från alla organisationer som ingår i det regionala rådet för att säkerställa en kontinuerlig och löpande återkoppling och förankring av arbetet med riktlinjerna till egen organisation. Tillsammans har vi nu åstadkommit en samverkansstruktur som beskrivs i de riktlinjer du håller i din hand.

Aktörerna som undertecknar avsiktsförklaringen ska verka inriktande för utveckling av länets samverkan inom området för krisberedskap och civilt försvar.

De regionala riktlinjerna syftar till att bidra till struktur och effektivitet i det gemensamma planerande arbetet samt ligga till grund för att hantera störningar i samhället. De blir även en grund att bygga vidare på nu när vi tillsammans tar oss an totalförsvarsplaneringen.

Tack till alla er som är med och utvecklar länets gemensamma förmåga.

Tillsammans gör vi varandra bättre!

Marita Ljung
Landshövding

1. Inledning

Samverkan i länet har tidigare varit fastslaget i *Överenskommelse om samverkan för krishantering i Jämtlands län, före, under och efter en kris*. Dessa riktlinjer är en fortsättning och utveckling på det arbetet för att implementera förhållningssättet gemensamma grunder i arbetet och tar höjd för hela hotskalan. Det innebär att detta dokument omfamnar såväl skydd mot olyckor, svåra samhällsstörningar i fredstid, gråzonsproblematik som höjd beredskap och ytterst krig.

Samhällets förmåga att hantera olika typer störningar har under åren prövats ett flertal gånger. Samhällsstörningar i hela hotskalan är sällan en isolerad händelse och kan påverka flera olika verksamheter inom både det offentliga och det privata på lokal, regional och nationell nivå. Samhället måste därför utveckla förutsättningar att förebygga, förhindra och hantera störningar och att så snart som möjligt kunna återgå till normalläge. Det är även viktigt att sträva efter att den enskilde tar ansvar för den egna beredskapen.

Med en samhällsstörning i hela hotskalan avses de företeelser och händelser som hotar eller ger skadeverkningar på det som ska skyddas i samhället. Samhällets skyddsvärden är människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter, miljö och ekonomiska värden samt nationell suveränitet

Utvecklingen av dagens moderna samhälle vilket präglas av bland annat privatisering, teknikutveckling och ökad internationalisering, ställer nya och större krav på effektiv hantering av olika händelser så som större olyckor, samhällsstörningar eller krig som hotar samhällets skyddsvärden. Detta innebär också ökade krav på det förebyggande och förberedande utvecklingsarbetet av samhällsberedskapen.

Aktörsgemensam samverkan och ledning är en förutsättning för att effektivt förebygga och hantera olika störningar i samhället. Genom detta uppnår vi gemensam inriktning av tillgängliga resurser och samordning av åtgärder för största möjliga effekt.

Aktörer i Jämtlands län har genom en avsiktsförklaring kommit fram till en struktur för samverkan och samarbete inom området krisberedskap och civilt försvar. De regionala riktlinjerna konkretiserar avsiktsförklaringen genom att beskriva former för aktörsgemensam samverkan i länet och gäller som ramverk före under och efter samhällsstörningar i hela hotskalan.

1.1 Syfte och mål

Syftet med samverkansstrukturen är att tydliggöra gemensamma arbetsformer, samverkansformer och förhållningssätt avseende riskhantering, kontinuitetsplanering och hantering av samhällsstörningar i hela hotskalan. Därigenom uppnås samordning av gemensamma åtgärder för största möjliga effekt. Strukturen delas in i två delar. Den första delen, riskhantering och kontinuitetsplanering, avser det förebyggande och förberedande arbetet. Den andra delen avser hantering före under och efter samhällsstörningar i hela hotskalan. Det planerande och hanterande arbetet tar även höjd för händelser som drabbar ett större geografiskt område än länet.

Riktlinjerna tar avstamp i Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) stöd för systematiskt arbete med skydd av samhällsviktig verksamhet, samt i MSB:s begrepps- och metodplattform för hantering av samhällsstörningar.

Tips!

Läs mer om systematiskt arbete med skydd av samhällsviktig verksamhet. **Stöd för arbete med riskhantering, kontinuitets-planering och hantera händelser.** Publ.nr: MSB932, 2018.

Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar. Publ.nr: MSB777

Målen med samverkan inom Jämtlands län, uppdelat i de två ovan beskrivna delarna, är att:

- genom tydlig och effektiv samverkan och samordning avseende riskhantering, kontinuitetsplanering och hantering av händelser stärks samhällsberedskapen hos länets aktörer
- genom strukturerad regional samverkan och ledning uppnås inriktning och samordning för att effektivt upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hantera samhällsstörningar i hela hotskalan
- genom att kontinuerligt identifiera styrkor och brister i den gemensamma hanteringen av störningar i samhället systematiseras erfarenhetshanteringen och lärandet hos länets samhällsviktiga aktörer.

1.2 Målgrupp

De regionala riktlinjerna vänder sig främst till de aktörer som skrivit under avsiktsförklaringen. Dessa är aktörer som har ett geografiskt områdesansvar, sektorsansvar eller ett annat ansvar för att stärka samhällets förmåga att hantera samhällsstörningar i hela hotskalan.

Riktlinjerna vänder sig även till andra samhällsviktiga aktörer vilka kan få en roll vid hanteringen före, under och efter en händelse i Jämtlands län eller i angränsande geografiska områden som kan komma att påverka länet. Det kan till exempel vara näringslivsaktörer, frivilliga organisationer eller andra aktörer som bedriver samhällsviktiga verksamheter. Riktlinjerna ska då ses mer som en beskrivning av samverkansstrukturen för att skapa gynnsamma förutsättningar för samverkan.

1.3 Ansvar för samverkan

Varje aktör ansvarar för verksamheten inom sitt respektive ansvarsområde. Detta gäller såväl före, under och efter en samhällsstörning i hela hotskalan. Dessa riktlinjer förändrar eller fråntar inte någon aktör detta ansvar. Riktlinjerna förtydligar endast arbetssätt och former för samverkan mellan ansvariga aktörer, med respektive aktörs ansvar och åtaganden som grund.

Alla myndigheter, såväl på lokal, regional som på nationell nivå, har ett generellt ansvar att inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter i den utsträckning som arbetssituationen medger. Andra aktörer har genom regelverk, avtal eller andra åtaganden och roller ett behov av att samverka för att lösa sina respektive uppgifter.

De aktörer som ingår i länets samverkansstruktur ansvarar för att bidra till helheten utifrån den egna rollen och de egna förutsättningarna. Arbetet i länet är behovsdrivet, vilket innebär att det är aktörernas gemensamma behov som styr arbetet. Varje aktör har ett eget ansvar för att implementera de regionala riktlinjerna och det arbete som genomförs tillsammans inom ramen för denna samverkansstruktur i den egna organisationen.

Länsstyrelsen är sammanhållande aktör för samverkan utifrån uppdraget att vara sammanhållande för krisberedskapen inom det geografiska området på regional nivå. Uppdraget inkluderar bland annat att samordna och inrikta åtgärder som behöver vidtas.

Länsstyrelsen ska även som högsta civila totalförsvarsmyndighet inom länet verka för att största möjliga försvarseffekt uppnås, bland annat genom att samordna de civila försvarsåtgärderna.

Tips!

Läs mer **om länsstyrelserna krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap**. Förordning (2017:870)

För att åstadkomma en sammanhängande totalförsvarsplanering finns det framtaget en handlingsplan för samordningen av planeringen mellan det civila och det militära försvaret. För att kunna prioritera arbetet har det även tagits fram sex fokusområden vilka bedöms som särskilt viktiga för att öka den samlade förmågan. www.lansstyrelsen.se/jamtland

1.4 Dokumentstruktur

Dokumentstrukturen är uppbyggd med dokument på flera beslutsnivåer.

Avsiktsförklaringen är det övergripande normerande dokument där de högsta representanterna för respektive aktör har kommit överens om att samverka avseende förebyggande och förberedande arbete samt i hanterandet av en samhällsstörning i hela hotskalan.

De regionala riktlinjerna konkretiserar avsiktsförklaringen och beskriver de aktörsgemensamma formerna för samverkan inom länet på en övergripande nivå.

Till de regionala riktlinjerna finns rutiner, vägledningar och planer och andra dokument som konkret beskriver tillvägagångssätt och arbetssätt. Som stöd för det konkreta arbetet finns mallar, checklistor och annat material. Dessa arbetas fram utefter det behov som uppstår.

Figur 1: Dokumentstrukturen.

1.5 Revidering

Översyn av riktlinjerna ska genomföras minst en gång per mandatperiod. Revidering av planer, rutiner, vägledningar och motsvarande beskrivande dokument sker löpande exempelvis utifrån utvärderingsresultat från inträffade händelser eller övningar som belyser behovet. Revidering beslutas av styrgruppen om inget annat är överenskommet. Mallar, checklistor och andra stödjande dokument revideras löpande av ansvarig och kräver inget beslut men ska i betydande fall delges styrgruppen.

2. Övergripande struktur för samverkan i Jämtlands län

Den regionala samverkan i Jämtlands län uppdelas i två parallella strukturer i enlighet med MSBs vägledning om samhällsviktiga verksamheter. Den första delen är riskhantering och kontinuitetsplanering som innefattar samverkan kring det förebyggande och förberedande arbetet inom krisberedskap och civilt försvar. Den andra delen är hantering av samhällsstörningar i hela hotskalan och innefattar samverkan före, under och efter.

De två delarna kommer att beskrivas närmare i dess respektive avsnitt längre ner i riktlinjerna.

Figur 2: Samverkan uppdelat i riskhantering och kontinuitetsplanering samt hantering av samhällsstörningar i hela hotskalan.

2.1 Den förebyggande och förberedande samverkan

Den första delen innefattar riskhantering och kontinuitetsplanering, planering och genomförande av åtgärder som höjer förmågan att hantera samhällsstörningar i hela hotskalan och att hantera risker som inte har eliminerats. Detta innebär:

- att samverka i det förebyggande och förberedande arbetet med aktiviteter kopplat till att identifiera, värdera, hantera och förebygga risker och sårbarheter
- att genomföra aktörsgemensamma analyser av risker, hot och sårbarheter
- att planera och genomföra risk- och sårbarhetsreducerande och förmåge- och kunskapshöjande åtgärder
- att planera och förbereda genom att upprätta planer och rutiner för hantering av störningar i samhället
- att planera och genomföra övningar
- att säkerställa att kritiska försörjningssystem är robusta och störningståliga och att det finns utrustning och andra fysiska resurser för att motstå och hantera störningar i samhället.

2.2 Hantering av samhällsstörningar i hela hotskalan

Den andra delen utgör hanteringen och består av den samverkan som sker före, under och efter. Samverkan vid hantering av störningar i samhället innefattar att övervaka och upptäcka, inrikta, samordna och stödja hanteringen samt att återställa och lära. Detta innebär:

- att omvärldsbevaka för att upptäcka tidiga signaler på skeenden och förhållanden i omvärlden utifrån det som är skyddsvärt
- att verifiera, larma och informera tidigt
- att genomföra regelbunden aktörssamverkan i vardagen
- att aktivera inriktnings-, samordnings- och stödfunktioner för hantering
- att genomföra utvärderingar för att omhänderta erfarenhetsåterföring och möjliggöra lärande.

3. Förebyggande och förberedande samverkan

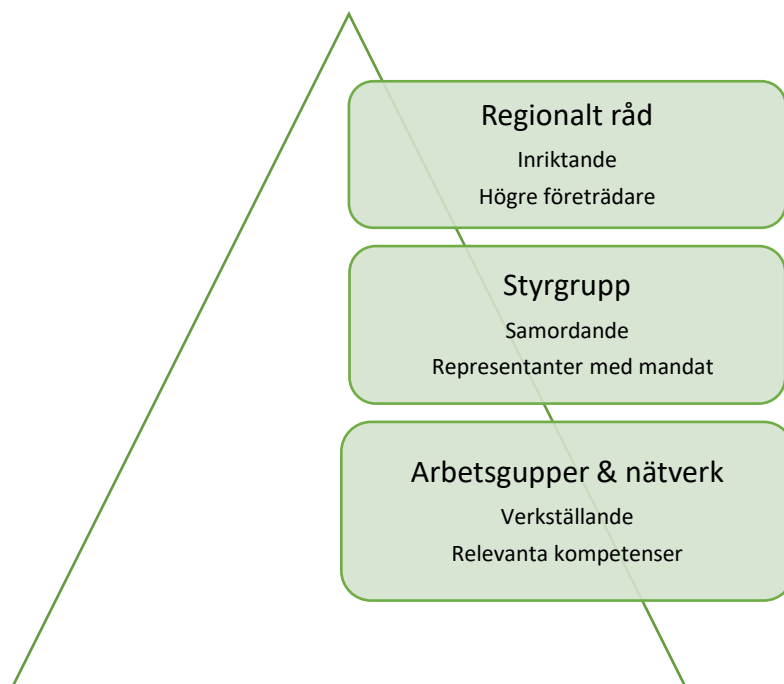
Flera aktörer har, utifrån regelverk eller andra åtaganden, ett ansvar att arbeta för att reducera och minska risker och sårbarheter inom sitt verksamhetsområde och i samhället samt öka sin förmåga att kunna hantera störningar. Arbetet med riskhantering och kontinuitetsplanering tar sin utgångspunkt i dessa ansvar. Genom en behovsdriven prioritering och samordnat resursutnyttjande i länets samverkansstruktur möjliggörs en effektivare utveckling av samhällsberedskapen.

Syftet med samverkan i arbetet med riskhantering och kontinuitetsplanering är att bidra till:

- samordnad planering och delat ägarskap
- beskrivna och accepterade processer
- stärka aktörernas förmåga kopplat till arbetet med krisberedskap och civilt försvar
- aktörsgemensamma synsätt inom riskhantering och kontinuitetsplanering
- samsyn och samordning av aktörernas processer inom området utifrån behov och förutsättningar.

Samverkansstrukturen delas in i tre samverkansnivåer i det förebyggande och förberedande arbetet. Dessa är Inriktande, samordnande och verkställande och beskriver befogenhetsomfånget för respektive nivå, se figur 3.

- Den inriktande nivån fastställer ramarna för den gemensamma verksamhet som ska bedrivas. För riskhanteringen och kontinuitetsplanering handlar det om strategiska beslut om samverkan på längre sikt.
- Den samordnande nivån har ett fokus på de aktiviteter som ska genomföras utifrån de ramar som är satta av den inriktande nivån. Den ska samordna inom given ram, driva gemensam utveckling utifrån uppföljning och erfarenhetsåterföring samt implementera och koordinera arbetet i egen organisation.
- Den verkställande nivån har att omsätta inriktningarna och genomföra aktiviteter eller åtgärder.

Figur 3. Samverkansstrukturen i det förebyggande skedet

3.1 Samverkansstruktur avseende riskhantering och kontinuitetsplanering

På inriktande nivå finns regionala rådet, som består av högre tjänstepersoner för respektive aktör. På samordnande nivå finns styrgruppen som består av relevanta beslutsfattare. På verkställande nivå finns nätverk och arbetsgrupper som driver det faktiska arbetet som prioriterats att göras länsgemensamt. Som stöd finns det en koordineringsfunktion internt på länsstyrelsen som koordinerar arbetet som sker i den verkställande nivån kopplat till angränsande verksamhetsområden. Nedan beskrivs de olika delarna mer i detalj.

3.2 Regionala rådet – regionalt inriktande

Det regionala rådet är ett organ för informationsdelning, samråd och samverkan inom området krisberedskap och civilt försvar på strategisk nivå i länet. Rådet syftar till att skapa samsyn på högsta chefsnivå genom att diskutera aktuella ämnen och öka kunskapen om ansvarsförhållanden mellan aktörerna. Rådet ska främja åtgärder som syftar till att reducera risker, hot och sårbarheter samt öka förmågan att hantera samhällsstörningar i hela hotskalan.

Ledamöter i rådet är högsta företrädare på tjänstepersonsnivå för respektive aktör. Rådet leds av landshövdingen som är ordförande och beredskapsdirektör är föredragande. Vid behov kallas adjungerade relevanta aktörer. Rådet fattar beslut om dess sammansättning och sammanträder en gång per år.

De aktörer i regionala rådet som undertecknat avsiktsförklaringen ska även verka inriktande för utveckling av länets samverkan inom området för krisberedskap och civilt försvar. Detta genom att inrikta och följa upp verksamheten på övergripande nivå för kommande år. De aktörer inom regionala rådet som ingått avsiktsförklaringen har även en plats i styrgruppen.

Regionala rådet uppgifter (som ingått avsiktsförklaringen) är att:

- omvärldsbevaka och skapa en gemensam bild på strategisk nivå inom området
- följa upp arbetet som genomförs i länet på strategisk nivå
- fastställa aktörsgemensam inriktning (inriktningsmål) för kommande fyra års arbete inom länet efter förslag från styrgruppen
- ansvara för implementering av regionala riktlinjer i egen organisation på strategisk nivå.

3.3 Styrgrupp – regionalt samordnande

Styrgruppen håller samman länets samverkan och omsätter regionala rådets inriktningar till aktörsgemensamma aktiviteter och åtgärder.

Genom nätverken och arbetsgrupperna tar styrgruppen fram och förvaltar aktörsgemensamma planer, metoder och former för riskhantering, kontinuitetsplanering och hantering av samhällsstörningar i hela hotskalan.

Styrgruppen består av företrädare för de aktörer som har undertecknat avsiktsförklaringen. Deltagarna har mandat från den egna organisationen att träffa överenskommelser på samordnande nivå som kan omsättas till konkreta aktiviteter. Ordförande i styrgruppen är länsstyrelsens beredskapsdirektör. Ordförandena för nätverken och arbetsgrupperna är adjungerade. Styrgruppen sammanträder två gånger per år.

Styrgruppens uppgifter är att:

- informera regionala rådet om arbetet inom Jämtlands län samt ge förslag på inriktning för kommande fyra års arbete
- fastställa läns-gemensam planering inom ramen för aktuell inriktning
- besluta om tillsättning och avveckling av nätverk och arbetsgrupper, samt anta arbetsbeskrivning till dessa
- följa upp verksamheten i nätverken och arbetsgrupperna efter beredning av koordineringsfunktionen
- fastställa planer, rutiner, vägledningar med mera som beskriver aktiviteter, åtgärder, arbetssätt och arbetsordning inom länet
- ansvarar för implementering av regionala riktlinjer i egen organisation på operativ nivå.

3.4 Koordineringsfunktion – regionalt verkställande

Koordineringsfunktionen är ett internt forum på Länsstyrelsen för koordinering mellan alla nätverk och arbetsgrupper inom området samhällsberedskap i syfte att öka förutsättningarna för myndighetens samordnande roll.

Koordineringsfunktionen består av alla ordförande för respektive nätverk och arbetsgrupper samt ordförande för styrgruppen. I koordineringsfunktionen ingår också andra funktioner inom länsstyrelsen vars verksamhetsområden på olika sätt kan påverka samhällets beredskap, exempelvis kommunikation, samhällsplanering och brottsförebyggande. Syftet med koordineringen är att skapa förutsättningar för nätverken och arbetsgrupperna att arbeta så effektivt som möjligt och skapa så stor nytta som möjligt utifrån ramar satta av styrgruppen. Koordineringsfunktionen är dock inte ansvariga för genomförandet av arbetet inom nätverken och arbetsgrupperna, det ägs gemensamt av medverkande aktörer. Koordineringsfunktionen stödjer även styrgruppen genom att bereda ärenden för respektive nätverk och grupp.

Koordineringsfunktionens uppgifter är att:

- koordinera arbetet för samhällsberedskap och angränsade verksamhetsområden
- bereda ärenden till styrgruppen utifrån länets gemensamma behov.

3.5 Arbetsgrupper – verkställande

Arbetsgrupper sätts samman utifrån gemensamma behov och kan även involvera kompetenser från andra aktörer i sitt arbete. Arbetet i grupperna kan dels innefatta löpande arbete med gemensamma specifika processer eller arbete för att lösa vissa aktiviteter eller uppgifter med tydlig start och tydligt mål. Ordförandena i arbetsgrupperna deltar i koordineringsfunktionen och rapporterar till styrgruppen.

Arbetsgruppernas uppgifter är att:

- lämna förslag på aktiviteter till länsgemensam planering för egen arbetsgrupp
- genomföra aktiviteter i enlighet med länsgemensam planering utifrån gruppens arbetsbeskrivning, syfte och mål
- stödja arbetet i andra arbetsgrupper och nätverk inom ramen för det egna uppdraget
- rapportera genomfört arbete till styrgruppen.

3.6 Nätverk – verkställande

Det kontinuerliga verkställande arbetet som bedrivs inom länets samverkansstruktur kan även organiseras och genomföras i nätverk. Verksamheten i de olika nätverken kan skilja sig åt betydligt beroende på syftet med nätverket.

Det är respektive aktörs behov av samverkan inom ett verksamhetsområde som styr tillkomsten och deltagande i ett nätverk. Varje nätverk har en ordförande som håller ihop

nätverket, deltar i koordineringsfunktionen och tillser att rapportering sker till styrgruppen i den utsträckning som behövs. Nätverk kan vara mer eller mindre löst sammansatta och träffas enligt de behov som finns för det enskilda nätverket.

Nätverken kan ses både som kompetenspool inom länet och som förvaltare och utvecklare av gemensamma processer exempelvis kopplat till riskanalyser, teknik- och samband, övnings- och utbildningsplanering med mera.

Nätverkens uppgifter:

- Kontinuerlig samverkan i enlighet med verksamhetsbeskrivning, syfte och mål för nätverket antaget av styrgruppen
- Stödja andra arbetsgrupper och nätverk inom ramen för det egna uppdraget
- Rapportera genomförda aktörsgemensamma aktiviteter och åtgärder till styrgruppen

3.7 Planering och uppföljning

Samverkan avseende riskhantering och kontinuitetsplanering är behovsdrivet utifrån respektive aktör. För att kunna samordna planering, genomförande och uppföljning inom området eftersträvas synkroniserade processer i så stor utsträckning som möjligt. Planeringsprocessen för länet löper över fyra år och följs upp och revideras årsvis av styrgruppen som bryter ner regionala rådets inriktningar och fastställer en länsgemensam planering. Arbetet återrapporteras årligen på en övergripande nivå till regionala rådet.

4. Hantering av samhällsstörningar i hela hotskalan

4.1 Samverkan före under och efter

Omvärldsbevakningen är en viktig del i att arbeta proaktivt. Den ska skapa förutsättningar för att kunna identifiera skeenden och ta initiativ så att tillgängliga resurser kan engageras tidigt för att förhindra onödiga negativa konsekvenser på samhällets skyddsvärden.

Samverkan under en samhällsstörning syftar till att begränsa störningens negativa konsekvenser på det som är skyddsvärt i samhället. Om aktörerna kommer överens och åstadkommer inriktning och samordning av tillgängliga resurser kan goda förutsättningar skapas för att på bästa sätt återgå till normala förhållanden.

Samverkan efter en störning i samhället syftar till att dra lärdomar från det inträffade som sedan kan omsättas i förbättringsåtgärder vad gäller former för samverkan och det aktörsgemensamma agerandet i framtida hantering.

Under hela hanteringen av en samhällsstörning i hela hotskalan står samhällets skyddsvärden i fokus. Det vill säga människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter, miljö och ekonomiska värden samt nationell suveränitet. Strävan ska vara att arbetssättet ska kunna hantera fredstida samhällsstörningar såväl som vid höjd beredskap. Strävan är att det som gäller för en samhällsstörning ska också gälla vid höjd beredskap. Andra lagar kan inträda vid höjd beredskap vilket kan leda till ett förändrat mandat för aktörerna.

4.2 Principer för samverkan

Samverkan inom länet har sin grund i ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen som är de principer som utgör grunden för det svenska systemet för samhällsskydd och beredskap. Alla aktörer deltar i samverkan utifrån eget ansvar och uppdrag.

Hanteringen ska så långt möjligt ske av närmast ansvarig aktör utifrån ordinarie lednings- och organisationsstruktur och utifrån de grundläggande principerna.

FAKTA!

Krisberedskapen och det civila försvaret i Sverige bygger på följande principer

Ansvarsprincipen – att den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer också har motsvarande ansvar vid störningar i samhället. Aktörer har ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Den utökade ansvarsprincipen innebär att aktörerna ska stödja och samverka med varandra.

Närhetsprincipen – att samhällsstörningar ska hanteras där de inträffar och av de som är närmast berörda och ansvariga.

Likhetsprincipen – att aktörer inte ska göra större förändringar i organisationen än vad situationen kräver. Verksamheten under samhällsstörningar ska fungera som vid normala förhållanden, så långt det är möjligt.

Förhållningssätt för samverkan är ett sätt att tänka som ska bidra till att åstadkomma aktörsgemensam inriktning och samordning vid samhällsstörningar. Förhållningssättet inom Jämtlands län följer vad som beskrivs i de gemensamma grunderna för samverkan och ledning. Fokus är att tillvarata länets samlade resurser på ett resurseffektivt sätt och tillsammans skapa en gemensam förmåga att hantera svåra samhällsstörningar. Våra samlade insatser bidrar till att skapa trygghet för våra medborgare över myndighetsgränser, bortom prestige, med högt engagemang och mot gemensamma mål.

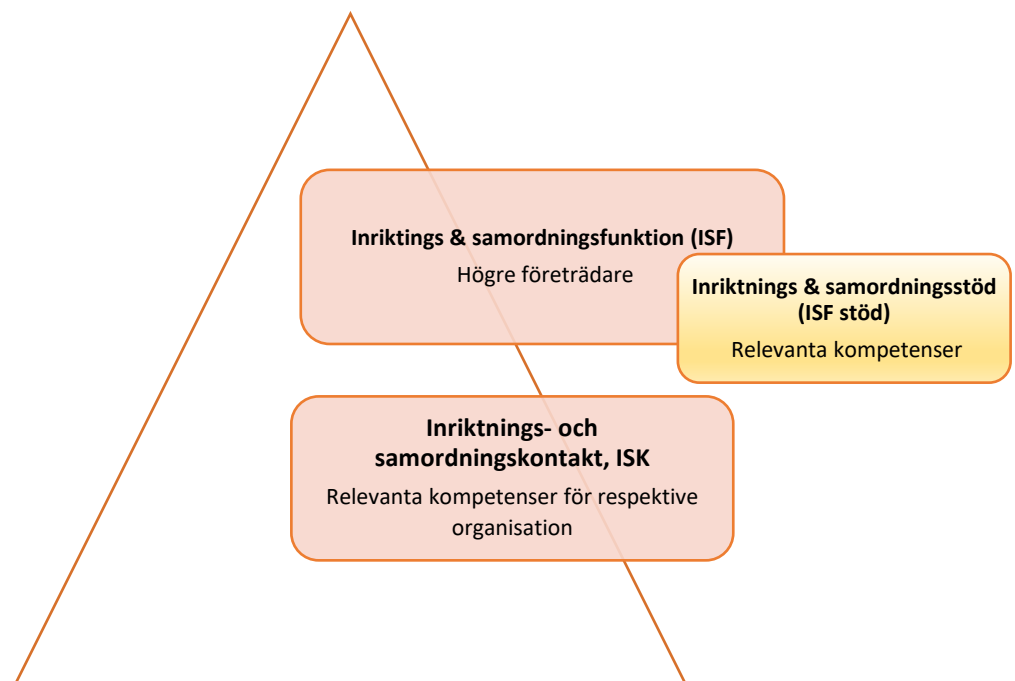
Aktörerna inom Jämtlands län ska sträva efter att:

- tillämpa en helhetssyn på skydds- och hjälpbehov, resurser och effekter
- se olika perspektiv för att förstå hela skeenden och identifiera flera behov då störningar kan få konsekvenser samtidigt, på flera nivåer och sektorer i samhället
- se människan som en del av systemet
- agera proaktivt, förutse skeenden och ta tidiga initiativ och se behov och effekter både på kort och på lång sikt
- använda kriskommunikation snabbt, öppet och korrekt
- fatta beslut i en medveten process och tillsammans med andra.

4.3 Samverkansstruktur

Beroende på omfattningen av en händelse kan hanteringen ske både i egen organisation såväl som samordnat i länet.

Om behov av aktörsgemensam inriktning och samordning av länets åtgärder föreligger för att hantera konsekvenserna, kan en inriktnings- och samordnande funktion med relevanta beslutsfattare aktiveras.

Figur 4. Samverkansnivåer för hela hotskalan

4.4 Inriktnings- och samordningskontakt, ISK

Bevakningsansvariga myndigheter har ett särskilt ansvar för att förebygga, motstå och hantera krissituationer och hantera åtgärder vid höjd beredskap. Dessa ska ha en tjänsteman i beredskap med uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser. För att kunna etablera kontakt med andra aktörer för det aktörsgemensamma arbetet är det viktigt med en känd och tydlig kontaktpunkt (ISK) även hos dessa aktörer. En del aktörer, exempelvis vissa myndigheter, kommuner, regioner och vissa företag, har redan olika former av jour eller beredskap vid störningar i den ordinarie verksamheten. Det kan exempelvis vara tjänsteperson i beredskap (TiB), vakthavande befäl (VB), inre befäl (IB) eller annan beredskapsfunktion som fungerar som primär kontaktväg.

Kontaktpunkten bör:

- vara lätt att kontakta för andra aktörer
- vara tillgänglig dygnet runt årets alla dagar
- ha ett tydligt ansvar med befogenhet att initiera hantering inom den egna organisationen
- kunna identifiera rätt mottagare inom den egna organisationen
- kunna göra en initial bedömning av den uppkomna situationen
- kunna bedriva omvärldsbevakning utifrån organisationens ansvarsområde.

Tips!

Läs mer om Bevakningsansvariga myndigheters särskilda ansvar för att förebygga, motstå och hantera krissituationer **Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap**

4.5 Inriktnings- och samordningsfunktion, ISF

Är en icke-permanent grupp med representanter från flera aktörer som har till uppgift att träffa överenskommelser om aktörsgemensam inriktning och samordning av åtgärder för att hantera konsekvenserna av samhällsstörningar i hela hotskalan. Gruppen aktiveras när behov uppstår och sammansättningen kan variera utifrån vilken händelse som hanteras. Alla representerar sin egen aktör och har ett särskilt uppdrag och mandat att bidra med den egna aktörens resurser och kompetens. Till denna funktion kan även knytas ett samordningsstöd som bereder underlag för överenskommelserna.

4.6 Inriktnings- och samordningsstöd, ISF stöd

Vid behov kan ett stöd till inriktnings- och samordningsfunktionen aktiveras för att stödja beslutsprocesserna i funktionen. Stödet kan beskrivas som en analysenhet med uppgiften att ta fram ett samlat underlag samt förslag till innehåll i överenskommelser om aktörsgemensam inriktning och samordning. Stödet sammankallas och organiseras av geografiskt områdesansvariga aktörer och kan utgöra en integrerad del av dennes interna ledningsstöd. Ansvarig aktör ser till att det finns organisatoriska, personella och tekniska förutsättningar och vid behov även experter och kompetens från andra berörda aktörer. Stödet ska arbeta med områden som är viktiga för aktörsgemensamt agerade.

Detta innefattar bland annat att:

- bedriva löpande omvärldsbevakning
- ta fram och delge analyser och samlade lägesbilder som beskriver konsekvenser, hjälpbehov, resurser och effekter av åtgärder
- ge stöd åt informationsdelning
- initiera och samordna kriskommunikation.

4.7 Samverkansformer

Samverkansformerna i länet sker via olika mötesformer som har ett tydligt syfte och en tydlig agenda för att få rätt person på rätt möte. För att åstadkomma detta kan ett första bedömningsmöte genomföras för att ta ställning till fortsatt hantering av händelsen, exempelvis om det behöver vara fler möten och om det i så fall ska vara ett beslutsmöte, samverkansmöte eller ett informationsmöte. Se figur 5.

Bedömningsmöte genomförs i regel mellan respektive aktörs inriktnings- och samordningskontakt. Syfte med mötet är att göra en första konsekvensbedömning och ta ställning till fortsatt hantering.

Informationsmöte syftar till att presentera aktuell information om händelsen. Deltagande aktörer förväntas att delta med någon som kan ta emot informationen för vidare hantering inom egen organisation. Det finns möjlighet att ställa frågor på redovisat underlag.

Samverkansmöte syftar till dels informationsöverföring samt en möjlighet till dialog kring samlad lägesbild, läge, resurser, bedömningar. Deltagande aktörer förväntas delta med representanter som har god kunskap om egen organisations lägesbild.

ISF möte syftar till att träffa överenskommelser mellan berörda aktörer kring inriktning och samordning för hantering av händelsen, då händelsen behöver samordnas inom länet. Kan med fördel genomföras enligt principerna för inriktnings- och samordningsfunktion som är mer beskriva i Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar (Publ.nr: MSB 777). Deltagande aktörer förväntas delta med representanter som har beslutsmandat för egen organisation.

Figur 5. Principer för samverkansformer

5 Kommunikation

Kommunikation vid en olycka eller annan händelse ska syfta till att skapa gemensam information av det som hänt. Det är av stor vikt att kommunikationsarbetet under en händelse integreras i samverkan och ledning så att den inte ses som något separat och därför är det viktigt att bygga på det befintliga kommunikationsarbetet i länet. Samtliga aktörer som hanterar en samhällsstörning i hela hotskalan ansvarar för sin kommunikation och för sina respektive kommunikationskanaler. Vid större händelser ansvarar länsstyrelsen för att samordna information så att den samlade regionala lägesbilden kommuniceras synkroniserat. Målet är att alla aktörer ska ge en kvalitetssäkrad och så samstämmig bild som möjligt till media och allmänhet. Genom detta ska även desinformation motverkas. Råd och rekommendationer ska lämnas så synkroniserat som möjligt, få stor spridning och nå rätt mottagare.

6. Uppföljning och lärande

Syftet med uppföljning efter inträffade samhällsstörningar i hela hotskalan är att säkerställa att erfarenheter och lärdomar omhändertas i verksamhets- och åtgärdsplaner. Detta innebära att:

- uppföljning är en naturlig del av hanteringen.
- uppföljningen anpassas beroende på störningens omfattning.
- uppföljningarna kan vara enkla och begränsade i omfattning och ändå bidra med stort värde.

Ansvar för uppföljning kan rotera mellan olika aktörer utifrån vilka som varit inblandade. Om det är möjligt genomförs uppföljningen av någon aktör som inte deltagit i hanteringen.

För att kunna genomföra aktörsgemensam uppföljning krävs att berörda aktörer dokumenterar sin egen insats. Slutsatser och åtgärdsförslag från den aktörsgemensamma uppföljningen delges därefter till länets aktörer och omhändertas gemensamt.

7. Förstärkningsresurser och internationellt stöd

Om de lokala och regionala resurserna inte räcker till för att hantera en samhällsstörning i hela hotskala i länet eller i ett större geografiskt område än det egna länet har MSB förstärkningsresurser inom ett antal områden som kan begäras av en räddningsledare eller av länsstyrelsen.

MSB kan även bistå med värdlandsstöd vid mottagande av internationellt stöd. Världlandsstöd, "Host Nation Support" - HNS, innebär allt som behöver förberedas för att inkommande hjälp från andra länder ska kunna användas så snabbt, effektivt och ändamålsenligt som möjligt. Länsstyrelsen kan efter regeringsbeslut även få i uppdrag att prioritera och inrikta statliga och internationella resurser. I de fall då flera aktörer i länet efterfrågar förstärkningsresurser samtidigt kan resurserna behöva inriktas och samordnas inom länet. Vid förfrågan om internationellt stöd är det den aktör som begärt hjälpen som också ansvarar för att hantera den.

Vid krissituationer har även Försvarmakten i uppgift att vara till stöd för samhället, det kan till exempel bli aktuellt vid översvämningar, stormar eller bränder. Sverige är uppdelat i militärregioner som har varsin stab. Vid nationella kriser leds och samordnas insatserna av den staben i den militärregion där krisen skett. Jämtlands län hör till Norra militärregionen som består av Västerbottens, Norrbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

Försvarmakten har kompetens och utrustning för att genomföra insatser som andra myndigheter kan ha svårt att utföra på egen hand. Det kan handla om att en väg måste röjas efter en storm eller att en försvunnen person måste eftersökas. Försvarmakten är skyldig att delta i räddningsinsatser om det finns lämpliga resurser och om deltagandet inte allvarligt hindrar den vanliga verksamheten. Det följer av lagen om skydd mot olyckor. Försvarmakten kan även lämna stöd till samhället i situationer som inte är kriser. Det kan till exempel gälla transporter av sjuka eller ammunitionsröjning.

När stöd lämnas för medverkan vid räddningstjänst, exempelvis vid brandbekämpning eller översvämning, ska stödet lämnas i enlighet med lagen om skydd mot olyckor (LSO). Av LSO framgår att Försvarmakten är skyldig att med personal och egendom delta i en räddningsinsats på anmodan av räddningsledaren. En sådan skyldighet föreligger dock endast om Försvarmakten har lämpliga resurser och att ett deltagande inte allvarligt hindrar Försvarmaktens vanliga verksamhet.

FAKTA!

Enligt 2 § förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten har Försvarsmakten som uppgift att "med myndighetens befintliga förmåga och resurser kunna lämna stöd till civil verksamhet". När stöd lämnas för medverkan i en räddningsinsats enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) saknas stöd för Försvarsmakten att ta ut avgifter för de merkostnader som uppstår.

Beroende av situation lämnas stödet genom tillämpning av bestämmelserna i följande lagar och förordningar.

Förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet. Försvarsmakten ska ta ut avgifter för stöd enligt denna förordning. Full kostnadstäckning skall uppnås, om inte stödet lämnas till en annan statlig myndighet eller det är fråga om stöd enligt 3 § Stödförordningen.

Förordningen (2017:113) om Försvarsmaktens stöd till polisen med helikoptertransporter. När stöd lämnas för helikoptertransporter för polisiära insatser saknas stöd för Försvarsmakten att ta ut avgifter för de merkostnader som uppstår.

Lagen (2006:343) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning. Försvarsmakten ska ta ut avgifter för de merkostnader som uppstår när stöd ges till polisen. Polisen och Försvarsmakten ska stå för sina egna kostnader för utbildning och övning.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
Aktör	Formell organisation, antingen offentlig, privat eller ideell, eller ett spontant socialt nätverk som har betydelse för hanteringen av samhällsstörningar.
Aktörsgemensam	"Över organisationsgränser", i kontrast till aktörsintern. Något blir aktörsgemensamt när flera aktörer ska verka tillsammans. Det kan handla om att förstå uttryck på samma sätt, upprätta eller samutnyttja resurser eller ingå i en och samma process, till exempel en samverkanskonferens. Hanteringen av samhällsstörningar i hela hotskalan blir aktörsgemensam när mer än en aktör är inblandad och när relationer uppstår mellan dessa aktörer för att hantera händelsen.
Beredskap	Beredskap är förmågan att förebygga, motstå och hantera samhällsstörningar i hela hotskalan. Denna förmåga uppnås genom utbildning, övning och andra åtgärder, samt genom den organisation och de strukturer som skapats.
Civilt försvar	Civilt försvar handlar om hela samhällets motståndskraft vid krigsfara och krig, det är den verksamhet som ansvariga aktörer genomför i syfte att göra det möjligt för samhället att hantera situationer då beredskapen höjs. Det civila försvaret ska även bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fredstid och det ska vara ett ömsesidigt förstärkande.
Helhetssyn	Ett förhållningssätt som utgår från aktörers skyldighet att stödja och samverka med varandra för att värna samhällets skyddsvärden på bästa sätt. Att ha en helhetssyn innebär att känna ansvar för mer än den egna uppgiften och att se sin egen och andra aktörers hanteringar som en helhet, för att tydligt bidra till att helheten använder samhällets samlade resurser effektivt.
Informationsdelning	Olika former av aktiviteter, med eller utan systemstöd, där information inhämtas, utbyts och förmedlas mellan aktörer för att skapa förståelse för vad som har inträffat och vilka relevanta åtgärder som behöver vidtas.
Inriktning	Orientering av tillgängliga resurser mot formulerade mål. Inriktning är en effekt hos de resurser som hanterar samhällsstörningar i hela hotskalan. Varje aktör har alltid en egen inriktning. När flera aktörer fungerar tillsammans finns det också en aktörsgemensam inriktning.
Kriskommunikation	Det utbyte och den samordning av information som sker inom och mellan aktörer, allmänhet och medier före, under och efter en kris.

	Kriskommunikationens syfte är att skapa gemensam mening om den faktiska händelsen.
Ledning	Funktion som, genom att en aktör bestämmer, åstadkommer inriktning och samordning av tillgängliga resurser. Ledning förknippas ofta med hierarkier och enskilda organisationer, men kan också ske i aktörsgemensamma situationer. Ledning kan grundas i mandat (juridisk grund) eller i överenskommelse (social grund).
Samhällsstörningar	De företeelser och händelser som hotar eller ger skadeverkningar på det som ska skyddas i samhället.
Totalförsvaret	Totalförsvaret betyder att det militära och civila försvaret planeras ihop. Det består av sex punkter: • Beredskapsplaner och krigsorganisation • Ledning och samverkan • Försörjningsberedskap • Ge och ta emot stöd • Försvarsvilja • Stärkt informations- och cybersäkerhet

Källförteckning

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

Lag (2006:343) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning.

Förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet.

Förordning (2007:1266) 2 § förordningen med instruktion för Försvarsmakten.

Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap.

Förordningen (2017:113) om Försvarsmaktens stöd till polisen med helikoptertransporter.

Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap.

Stöd för arbete med riskhantering, kontinuitets-planering och hantera händelser.
(Systematiskt arbete med skydd av samhällsviktig verksamhet) Publ.nr: MSB932, 2018.

Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar. Publ.nr: MSB777.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland

TILLSAMMANS FÖR EN HÅLLBAR FRAMTID